

והאמה שעל קרן מזרחית דרומית היתה יתירה עליה חצי אצבע. נמצאת השניה, יתירה על של משה אצבע.

ולמה היו אחת גדולה ואחת קטנה? ולא תיסגי להו בשל משה שהיתה קטנה משתיהן. [רש"י פסחים פ"ו, א?]

משום שהיו אומנים נוטלין חומר מהקדש באמה הקטנה ומחזירין באמה הגדולה כדי שלא יבואו לירי מעילה.

תרתני אמות גדולות שהיו שם למה לי?

הדא למלאכה דכספא וזהבא, שהיתה בתוספת חצי אצבע כדי שלא יפסידו האומנים הרבה. וחדא שהיתה בתוספת אצבע במלאכה דבניינא.

ובאותה אצבע של תוספת אמת הבנין של הקדש אמרו ששיעורה הוא אחד מארבעה בטפח של אדם.

תלויה בנקב למעלה משפת כנף הבגד [שאיך נותנין אותה בשפת הבגד].

בית שמאי אומרים: ארבעה אצבעות.

ובית הלל אומרים: שלש.

ושלש אצבעות שאמרו בית הלל, שיהיה השיעור בכל אצבע — אחד מארבע בטפח של כל אדם. דהיינו שלשה גודלין. וכל רוחב של גודל הוא אחד מארבעה בטפח.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: הנפקא מינה לאצבע הוא ביחס לשתי אמות.

ד-מ א-תנן: שתי אמות, שתי מקלות שאורכן אמה. היו בשושן הבירה, יציע שעשוי על שער המזרח שהיה נקרא שושן הבירה⁽²⁴⁾. אמה אחת היתה על קרן מזרחית צפונית. ואחת היתה על קרן מזרחית דרומית.

והאמה שעל קרן מזרחית צפונית היתה יתירה על האמה של משה, שהיתה בת ששה טפחים, חצי אצבע.

אבל בארצות החיים [יא ד] כתב על מנהג ר"י הנ"ל שכנגד זה הוסיף בגדיל שיהא שלישי, וכן משמע בביאור הלכה [יא ד ד"ה יכול לקצרו] שראוי לחתוך הענף שלא יהיה יותר משני שלישי.

וכתב בספר שיעורין של תורה [ה ה], כיון ששיעור זה הוא לנוי המצוה, אין צריך לדקדק שיהא בדיוק שלישי רק שיהא נראה כשלישי, וכן הוא לשון הביאור הלכה [הנ"ל] שאפילו היה "הרבה" יותר משני שלישי יכול לקצרו.

24. רש"י במנחות צ"ח, א כתב שהיה מצויר עליו כתבנית שושן הבירה.

והטור והשו"ע לא כתבו כלל דין זה שיעשה שלישי גדיל, והרמב"ם [א ח] כתב דין זה אבל דעתו [א ט] שזה נאמר רק בתכלת ולא בענף לכן לבד.

והרמ"א [יא יד] כתב דין זה, שגם אם מוסיף על השיעור יראה ששלישי יהא גדיל ושני שלישי ענף.

והחזון איש [ג י] פסק, שבשיעור זה לנוי הציצית נאמר רק שהענף לא יהיה פחות משני שלישי, אבל יכול להאריך את הענף יותר משני שלישי מהגדיל, ודחק מאד בלשון הרמ"א. ובאמת המגן אברהם [יא ו] כתב שר"י היה נוהג לעשות חוטים ארוכים כדי שאם יפסקו ישארו כשרים.